

Den gamle Notmark kro

Af lokalhistorikeren Hans N. Terp, Notmark.

Sprogforeningens Almanak 1989

Ovenfor: Den gamle skole

Til højre: Kroen med mælkevognen

Den gamle Notmark kro

Det er vel henved 40 - 50 år siden, at den blev nedlagt som kro - den gamle, skønne stråttækte bygning ved foden af »Degnebjerg« - den ældste i sognet næst efter præstegården. Et gammelt dokument fortæller, at kroen i 1734 ejedes af kromand Ib Claussøn, og allerede dengang var kroen nogle år ældre. Det må da også medgives, at bygningen trods flere reparationer efter de mange års forløb er hærget noget af tidens tand. Festlige Hellig Tre Kongers-aftener!

Den gamle skik med i Hellig Tre Kongers-tiden at gå i forklædning og maskeret var før meget udbredt her, hvor kroen altid fik sin del af de besøgende, ofte med løse fugle iblandt fra nabosogne, og det blev ofte til festlige Hellig Tre Kongers-aftener. Der blev fortalt morsomheder og fantastiske beretninger om månerejser og lignende, og det kunne være meget svært at gætte, hvem de pågældende var. Degnen fra den nærliggende Notmark skole tog gerne del i den nævnte aften og morede sig som regel hjerteligt over de deltagendes beretninger og morsomheder.

Det var da også på hans forslag, at kromanen var på besøg i Degnegården nytårsaften, og degnefamilien var kroens gæster Hellig Tre Kongersaften. Denne skik bestod efter sigende i hundrede år. Jeg kan da også huske, at skikken endnu var gældende i min skoletid, da vi havde degn og førstelærer Jørgen Andresen, som stammede fra Tandselle.

Det var ham, som Martin N. Hansen omtalte i sit smukke digt »Vaa gammel dien.«

Kroens historie

Kroens historie begynder ved indgangsdøren, hvor en stor Nexø sandsten, som endnu har svage træk fra smedehåndværket i form af tang, hammer og hestesko, danner trappen. Efter en gammel omtale af kroen lå den oprindeligt på en smeds grav på kirkegården. Men ved flytningen blev den tabt og gik midt over. Den er da også sammensat med et par solide jernvinkler.

To store rosenbuske, sikkert rodægte, med lyserøde blomster, prydede i min ungdom indgangsdøren, fra hvilken man til venstre gennem forstuen gik ind ad skænkestuen, hvor der stod et meget solidt blankpoleret egetræsbord og ligeledes en blankpoleret hjørnebænk, begge dele, efter sigende, stadig gået i arv helt fra den første ejers tid. Kun skilt fra skænkestuen med en dobbeltdør var alkoven, hvor den sidste ejer, Jørgen Hansen og hans kone, Sofie endnu i 1930-erne på næsten gammeldags vis fik deres nattesøvn.

Befolkningen for stabil!

Kromanden var meget etisk bevidst, og der måtte nødtigt gå en ung mand beruset ud fra kroen. Syntes kromanden, at der var nydt for meget af de våde varer, så kunne der fra ham lyde et temmelig bestemt: Så, nu er det nok! Alligevel var der en tidligere kromand, der mente, at Notmark var for lille en landsby at holde kro i, og tilmed var befolkningen på sin vis alt for stabil. Med indgang fra forstuen til højre var der en dansesal, vel på størrelse med en almindelig bondegårds storstue. Der var teglstengulv, flere kister og skrin stod ved væggene som siddepladser. Folk var nøjsomme dengang, og unge samledes flere gange til en svingom. Hvem tænkte vel på kneben plads, når spillemandens toner gennem-bævede luften, og man vel nok knapt ænsede et lille tramp over tæerne!

Kro og landbrug

Til kroen hørte også nogle tønder land, og da der i 1904 kunne fås noget tillægsjord ved en udstykning fra gården »Øvelgønne« kunne der også drives et lille landbrug, som gav en bifortjeneste. Og sammen med en nabo kunne der også besørges mælkekørsel fra Notmark og nærmeste omegn til Ketting mejeri. På billedet fra ca. 1915 ser man mælkevognen holde foran Notmark kro, og den nærved liggende kommuneskole, hvor det tyske flag så tit hejstes, særlig under første halvdel af 1. verdenskrig med de mange tyske sejre. Det kunne da være svært for vor gode dansksindede kromand at holde sig i tømme! Så en nat, nogle måneder før krigens slutning, blev skolens flagstang savet over. Der blev noget røre om sagen, og den tyske gendarm blev sat ind for at opklare »forbrydelsen mod flaget«.

Der blev da også taget korte forhør, men sagen blev ikke til ret meget - gassen sivede ud af den tyske ballon! Efter krigen spurgte jeg Iversen: Var det dig, Jørgen, som gjorde det? - Ja, jeg var blevet så gal på det flag, at en nat besluttede jeg, at nu skulle det ske, og om morgenen så man resultatet!

Et smukt minde

Der blev før, nu snart for mange år siden, drevet et uldkarteri i kroens udhus. En forbiløbende bæk, der havde sit udspring i Engmosen ved Almsted, var, især i vinterhalvåret, så vandrig, at den kunne drive en uldkartemaskine. Et gammelt regnskab viser da også, at der i 1869 blev kartet den anselige vægt af 1.777 pund uld. Ved vejomlægningen i 1953 - 1954 blev bækken rørlagt, så den er nu ikke mere at se.

Efter at Notmark gamle kro for 40 - 50 år siden lukkede som kro, ligger den smukke gamle bygning nu som et minde om en gammel landsbystruktur, der nu er ved at blive glemt.